

MK 15
Zarząd Główny
Stowarzyszenia Włóknien
Inicjatywa
Złoty Włók
00-03 Włókna
ul. Włocławska Nr 11a

~~1256~~

Mazowieckie 7

Ewidencja parku
w Pogorzelcu
gm. Łochów
woj. siedleckie

my

6009

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr. inv. 3009

dep.

~~BIBLIOTEKA~~

~~Zarząd Ochrony i Konserwacji Zesp. Pałac.-Ogród.~~

~~Muzeum Narodowe w Warszawie~~

~~ul. Szwoleżerów Nr 9. tel. 29-67-78~~

Nr. inv. 3009

ANALIZA I OCENA WARTOŚCI ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

Park, ogród, aleja, zielen towarzysząca Rodzaj: klasztorny, zamkowy, parku / ogrodu: pałacowy, dworski, miejski Czas powstania: <i>prawd. XVIII w.</i> Forma stylowa: <i>krajobrazowy</i> Wielkość: <i>4,0 ha</i>		Nazwa: <i>POBORZELEC</i> Adres: <i>gm. Łochów</i> Województwo: <i>Siedlce</i> Użytkownicy: <i>ni: prywatne</i>			
K R Y T E R I A		0	1	2	3
		zły	mierny	dob.	b.dob.
A	I. Stopień przetrwania elementów dawnego układu przestrzennego				
	1. Osie i ciągi kompozycji /relacja z architekturą/		+		
	2. Układ dróg		+		
	3. Stopień przetrwania starodrzewia	+			
	4. Układ wodny i pierw. ukształt. terenu			+	
	5. Zachowanie dawnych elementów architektury i małej architektury	+			
	II. Wartość układu przestrzennego				
	1. Jednorodność stylu całego układu lub wysoka czytelność nawarstwień stylowych		+		
	2. Wartość historyczna układu /dawność/		+		
	3. Wartość obiektów architektury			+	
	4. Reprezentatywność lub unikalność w skali regionu lub kraju	+			
	5. Wartości krajobrazowe i estetyczne		+		
	III. Wartości tradycji historycznej /w sensie potencjalnych walorów turystycznych/				
	1. Związek obiektu z postaciami lub wydarzeniami historycznymi	+			
	Wartości zabytkowe ogółem <i>9</i>				
B	I. Wartości przyrodnicze i ekologiczne				
	1. Rzadkie gatunki drzew i krzewów	+			
	2. Drzewa o charakterze pomników przyrody	+			
	3. Intensywność zadrzewienia	+			
	4. Stan zdrowotny drzewostanu		+		
	5. Znaczenie ekologiczne		+		
	Wartości przyrodnicze ogółem <i>2</i>				
Ogólna ocena obiektu <i>11</i>					

Analizę sporządził: *ef. [signature]*Data: *20-V-80.*

Uwaga dotycząca koniecznej doraźnej interwencji w zakresie zmiany sposobu użytkowania obiektu oraz działań konserwatorskich w odniesieniu do zadrzewienia i obiektów architektonicznych - podać na odwrocie karty!

Wpis do rej. parku nie był uaktualniony od momentu utracenia domu (11 minut)

STOWARZYSZENIE NAUKOWO-TECHNICZNE
INŻYNIERÓW I TECHNIKÓW OGRODNICTWA
ZESPÓŁ RZECZOSNAWCÓW

Warszawa, ul. Warecka 11a

Ewidencja parku
w Pogorzelcu
gm. Łochów
woj. siedleckie

Recenzent:

mgr Hanna Orzechowska

Autorzy:

inż. Jadwiga Wolff

inż. Janina Szklarczyk-
Kobyłecka

Warszawa

1979 r.

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 3009

O D P I S

Recenzja ewidencji parku
w P O G O R Z E L C U
gm. Łochów
woj. siedleckie

Autorzy - inż. Jadwiga Wolff i inż. Janina Szklarczyk -Kobyłecka
rok 1979.

Ewidencja jest wykonana zgodnie z instrukcją.

Połączono jedynie opis stanu obecnego i analizę zachowania elementów dawnego układu, ponieważ brak materiałów ikonogr. i bibliograficznych - ograniczała temat wym. analizy.

Analiza historyczna oparta na mater. bibliogr. i wywiadzie ustnym, brak mater. ikonogr. i innych jak wyżej.

Wykorzystanie źródeł - przejrzano materiały zalecane do zbadania, nie prowadzono kwerendy archiwalnej.

Analiza układu przestrzennego poprawna

Inwentaryzacja roślin b.dobra

Analiza stopnia zachowania właściwa

Wnioski autorów - słuszne - dwór wymaga szczególnie szybkiej interwencji konserwatora.

Dokum. fotogr. dość dobra

Ocena planu parku - dobry

Ogólna ocena ewidencji - dobra

Ewidencja jest poprawna i może być przyjęta.

22.XI.79.

/-/ nieczytelny

(Hanna Orzechowska)

na zgodność y

Spis treści

Metryczka parku w Pogorzelu

I. Krótka analiza historyczna

1. Ewolucja układu przestrzennego

2. Dawne plany

3. Źródła do dziejów parku

II. Charakterystyka stanu istniejącego

1. Układ przestrzenny

2. Skrócona inwentaryzacja roślin

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego

4. Rola obiektu w krajobrazie

III. Wnioski

IV. Dokumentacja fotograficzna

M E T R Y C Z K A P A R K U - O G R O D U

1	Adres:	miejscowość (dzielnica, ulica, nr posesji) - Pogorzelec		- gmina - Lochów	województwo Siedlce
2	Nazwa parku:	aktualna - dworski			dawna - dworski
3	Rodzaj parku i stan jego zachowania	park krajobrazowy, bardzo zniszczony			
4	Czas powstania	prawdopodobnie w XVIII w			
5	Położenie parku:	we wsi Pogorzelec			
6	Powierzchnia parku:	ogółem ha - 4	w tym wód ₂ ha - 420 m ²	czy są na niej budynki i jakie - nie ma	
7	Użytkownik parku:	właściciel parku Magdalena Szymańska zam. w W-wie. Park nie użytkowany jako park. Część ziemi użytkowana pod rośliny rolnicze przez Helenę Bańską lat 80, zam. we wsi Pogorzelec			
8	Data i nr rejestru -	brak			
9	Istniejące dokumentacje (data i autor):	pomiar sytuacyjno-wysokościowy - brak		inwentaryzacja zieleni - brak	
		stadium historyczne - brak		założenia techniczno-ekonomiczne - brak	
		techniczne, branżowe dokumentacje i ekspertyzy - brak			
10	Przeprowadzone dotychczasowe remonty:	brak		Metryczkę sporządziła J. Szklarczyk -Kobyłecka październik 1979 r.	

Miejscowość Pogorzelec znajduje się w południowo-zachodniej części gminy Łochów przy bocznej drodze odchodzącej na południowo-zachód od drogi głównej 116 łączącej Łochów z Wyszkiem. Park znajduje się we wsi Pogorzelec.

Teren, na którym znajduje się park, jest rolniczy, płaski urozmaicony małymi grupami drzew liściastych. Na południowo-zachód od parku w odległości około 1 km od jego granicy przepływa rzeka Liwiec.

I. Krótka analiza historyczna

1. Ewolucja układu przestrzennego

Folwark Pogorzelec wraz z parkiem należał do 1788 r. do Józefa Hryniewieckiego, który prawdopodobnie zbudował - istniejący jeszcze do 1978 r. - dwór. Do 1828 r. folwark należał do jego córki Józefy Gzowskiej, później - do Jakuba Radzywińskiego. W 1850 r. staje się własnością Anny z Żydowiczów i Andrzeja Wesołowskich, od 1857 r. właścicielami jego stają się Paulina z Peszków i Konstanty Smoczyński. Od 1879 r. folwark jest własnością Lewandowskich. Następnym właścicielem folwarku był Zdzisław Szczerbiński, a obecnie - jego wnuczka Magdalena Szymańska zam. w Warszawie.

Ziemią opiekuje się obecnie Helena Bańska lat 80 zamieszkała u swego brata we wsi. Do 1978 r. Helena Bańska mieszkała w narożnej izbie dworu, nad którą był jeszcze zachowany dach. W zeszłym roku w czasie wichury zawalił się cały dach i obecnie dwór nie nadaje się już do zamieszkania.

Analizę ewolucji układu przestrzennego parku można przeprowadzić jedynie na podstawie zachowanych do dziś zgrupowań drzew, ponieważ nie udało się odnaleźć dawnych planów dotyczących założenia parku ani jego późniejszych przekształceń.

Wjazd do dworu był od strony drogi dojazdowej do wsi od drogi głównej Łochów - Wyszaków. Stała tu dawniej murowana brama, zwana przez okolicznych mieszkańców "białą bramą". Dziś nie ma już po niej śladu. Park otoczony był ze wszystkich stron drewnianymi sztachetami, które uległy zniszczeniu prawdopodobnie w czasie działań wojennych.

Od bramy do dworu prowadziła prawdopodobnie aleja, z której pozostało do dziś zaledwie parę drzew.

Obok bramy istnieje do dziś obsadzona olchami droga prowadząca dawniej na podwórze. Za stawem droga ta skręca pod kątem prostym w aleję oddzielającą park od podwórza gospodarczego. Aleja ta obsadzona gęsto świerkami biegnie prawie równolegle do dawnej aleji wjazdowej do dworu. Między tymi alejami znajduje się staw. Drugi staw leży na terenie dawnego podwórza.

Aleja świerkowa dochodzi prostopadle do drugiej aleji świerkowej ograniczającej park od zachodu. Równolegle do niej bliżej dworu rosły rzędem lipy, z których obecnie pozostało tylko parę drzew. Wiele tych lip jak i bardzo dużo świerków w alejach świerkowych wyłamała silna wichura w 1975 r.

Między rzędem lip a aleją świerkową znajdował się nowy sad. Między lipami a dworem był stary sad i warzywnik.

Na wschód od starego sadu znajdowała się naturalna altana - cieniownik - do dziś pozostały stare drzewa i krzewy lilaka obrzeżające ją dookoła.

Od strony wschodniej ograniczał park, tak jak i obecnie, szeroki pas krzewów lilaka. Zachowane również do dziś pasy krzewów lilaka rozdzielały ogród ozdobny koło dworu na małe kwatery. Przed dworem był duży klomb otoczony drzewami, z których obecnie pozostało kilka klonów, jesionów i akacji.

2. Dawne plany

Nie udało się odnaleźć dawnych planów dotyczących założenia parku.

3. Źródła dñ dziejów parku

Materiały będące w posiadaniu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - Pogorzelec nie wymieniony.

Materiały będące w posiadaniu Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Warszawie (łącznie z archiwum prof. G. Ciołka) - dwór w Pogorzelu wymieniony w Inwentaryzacji Wsi nr. 504.

Materiały będące w posiadaniu Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody - Pogorzelec nie wymieniony.

Katalog Zabytków Sztuki - wzmianka o Pogorzelu w tomie X zeszyt 28 z 1974 r.

Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego 1881 r. - informacja o wsi i folwarku w Pogorzelu.

Rejestr Ogrodów Polskich - Pogorzelec nie opracowany.

Mapy kwatermistrzowskie - Pogorzelec znajduje się na mapie topograficznej z 1839 r. w skali 1:25 000. Parku na niej nie oznaczono.

Przekazy ustne: Helena Bańska lat 80 i Bromisław Molski lat 78 - mieszkańcy wsi Pogorzelec.

II. Charakterystyka stanu istniejącego z omówieniem dawnej kompozycji

1. Układ przestrzenny

Park w Pogorzelcu znajduje się przy zakręcie drogi, idącej do wsi. Droga ta odchodzi od szosy Łochów - Gwizdały w kierunku płd.-zachodnim.

Park o powierzchni 4 ha ma kształt podłużnego prostokąta, który od wschodu krótszym swym bokiem w połowie długości przylega do wiejskiej drogi.

Kompozycja parku jest bardzo czytelna i cechuje ją prostota układu. Cały teren parku obsadzony jest wokół drzewami. Tak uzyskane wnętrze wykorzystane jest w części wschodniej na część rekreacyjną z dworem i aleją do niego prowadzącą - leżącą na dłuższej osi parku. Część ta urozmaicona jest krzewami lilaka, tworzącymi prostokątne wnętrze (na południe od dworu) i grupami drzew ze śladami dawnego obsadzenia klombu; w tej części ulokowany jest jedyny staw występujący w parku. Staw w kształcie prostokąta, położony w narożniku parku pn.-wsch. obsadzony jest olchami. W części zachodniej był dawniej sad, po którym obecnie pozostały jedynie ślady.

W pobliżu dworu na pd.-zach. od niego, położony jest najciekawszy element kompozycji parku t.zwany "cieniownik" - altana naturalna.

Umieszczony centralnie wjazd prowadzi do dworu, znajdującego się w odległości 110 m od śladów bramy. Przy pn.-wsch. narożniku parku jest ślad wjazdu do dawnych zabudowań gospodarczych, które były usytuowane na pn. od parku i oddzielone od niego drogą gospodarczą. Droga jest obsadzona olchami.

Po drugiej stronie drogi w kierunku półn. usytuowano drugi staw - na terenie należącym ongiś do dworu. Droga ta wchodzi w skład części gospodarczej wydzielając ją od parku. Jest ona obsadzona ~~głównie~~

świerkami o średnicy pierśnicy 40 cm oraz lilakami (w środkowej partii).

Od zachodu granica parku przylega do wiejskiej drogi, prowadzącej z pn. na pld. w nowej części wsi. Tutaj na całej szerokości parku rosną piękne świerki. Sadzono je przed 70 laty. Około 30% świerkowego obsadzenia uległo wycięciu.

Południową granicę parku w środkowej partii wydzielają pasma zdziczałych lilaków.

Analizując obecną sytuację terenową, stwierdzić można, że trzon parku stanowił dwór, usytuowany centralnie na osi długiej bliżej granicy wschodniej. Od wschodu znajdował się podjazd z symetrycznie ustawionymi drzewami w stosunku do budynku (nr.10, 11, 18 i 19). Od zachodu resztki drzew owocowych są śladem sadu, który zajmował część zachodnią parku.

W części bliższej dworu zachowały się jeszcze do dziś drzewa owocowe - ta część jest oddzielona od pozostałej rzędem lip. Za nim teren dawnego sadu, obecnie bez drzew, wykorzystany jest jako pole orne.

Z dawnej kompozycji dobrze zachował się "cieniownik" - zielona altana w kształcie kwadratu obsadzona wokół gęstwą krzewów lilaka. We wnętrzu leży głąz, a trzy stare lipy tworzą zielone sklepienie altany.

Przy pln.-wschodnim narożniku parku jest ślad wjazdu do dawnych zabudowań gospodarczych, które były usytuowane na północ od parku i oddzielone od niego drogą gospodarczą. Droga ta jest obsadzona świerkami, w partii środkowej ciągiem krzewu lilaka, następnie świerkami i w okolicy stawu olchami.

2. Skrócona inwentaryzacja roślin

1. Brzoza brodawk.	- Betula verrucosa	2
2. Dąb czerwony	- Quercus borealis max.	1
3. Grochodrzew	- Robinia pseudoacacia	2
4. Grusza	- Pirus sp.	1
5. Klon zwyczajny	- Acer platanoides	1
6. Klon jesionolistny	- Acer negundo	1
7. Lipa drobnolistna	- Tilia parvifolia	10
8. Kasztanowiec b.	- Aesculus hippoc.	1
9. Sosna	- Pinus silvestris	1
10. Świerk	- Picea excelsa	69
11. Olcha ^{Olcha} szara	- Alnus glutinosa	22
12. Orzech włoski	- Juglans regia	2
13. Wierzba biała	- Salix alba	6
14. Jabłoń	- Malus sp.	1

120 sztuk

Istniejący drzewostan stanowią głównie świerki, rosnące przy granicy oraz olchy nad stawem - stan ich jest dobry. Natomiast drzewa wokół dworu, szpaler lip (nr.1 - 5) są w 80% zniszczone przez wichury i starość. Lipy w "cieniowniku" są zdrowe. Wiek drzew 70 - 100 lat.

Występujący gatunek krzewów to lilaki w stanie zdziczałym oraz krzewy śnieguliczki przy drodze także zdziczałe.

Ogólny stan zdrowotny poza świerkami i olchami b.zły - tyczy to zwłaszcza starych drzew owocowych.

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego

Zasadnicze zręby układu parku dzięki obrzeżnej lokalizacji drzew zachowały się w całości, natomiast brak śladów dróg lokalnych. Zwały zdziczałych lilaków w sąsiedztwie dworu świadczą, że wydzielono niemi kwatery na hodowlę kwiatów lub ziół.

Można sądzić, że kompozycja parku nie uległa większym zmianom w jego części wschodniej - pozostały tu zapewne wszystkie drzewa, uległy tylko zatarciu: podjazd pod dwór i ślady dawnych klombów kwiatnych, występujących zapewne w pobliżu grup lilaka.

Natomiast część zachodnia parku, poza zachowaną altaną - ma obecnie zupełnie inny charakter i funkcję. Został bowiem zlikwidowany istniejący tu dawniej sad, a teren wykorzystano na pole uprawne.

4. Rola obiektu w krajobrazie

Na równinnym, bezdrzewnym terenie - dwie ściany świerkowe z grupą olch nad stawem stanowią ważny czynnik, urozmaicający krajobraz.

III. Wnioski

1. Należy objąć ochroną konserwatorską i ekologiczną cały teren parku - w granicach zaznaczonych na planie.

2. Należy dążyć do przekazania w użytkowanie w całości jednemu gospodarzowi (jednej instytucji).

3. Szybkiej interwencji konserwatorskiej wymaga dwór w ruinie - (konieczne opracowanie dokumentacji pomiarowej i fotograficznej).

IV. Dokumentacja fotograficzna

(Fotografie wykonała inż. J. Szklarczyk-Kobyłecka)

- Rys. 1. Dawny wjazd do dworu. Między słupem telegraficznym a krzewami lilaka stała brama wjazdowa
- Rys. 2. Pozostałość aleji wjazdowej - widok od dworu.
Po lewej stronie olchy nad stawem
- Rys. 3. Dwór z zapadniętym dachem - widok od strony drogi wjazdowej
- Rys. 4. Cieniownik - zielona altana. W głębi widać pozostałość szpaleru lipowego
- Rys. 5. Klon nr. 25
- Rys. 6. Po lewej stronie aleja świerkowa, po prawej - drzewa nad stawem
- Rys. 7. Zachodnia ściana dworu
- Rys. 8. Widok dworu od strony zachodniej
- Rys. 9. 5 lip pozostałych z dawnego szpaleru odgraniczającego park od nowego sadu
- Rys. 10. Lipa nr. 6, dalej aleja świerkowa

Fot. 1. Dawny wjazd do dworu. Między słupem telegraficznym
a krzewami lilaka stała brama wjazdowa

Fot. 2. Pozostałość aleji wjazdowej - widok od dworu.
Po lewej stronie olchy nad stawem

Fot. 3. Dwór z zapadniętym dachem - widok od strony drogi wjazdowej

Fot. 4. Cieniownik - zielona altana. W głębi widać pozostałość szpaleru lipowego

Fot. 5. Klon nr. 25

Fot. 6. Po lewej stronie aleja świerkowa, po prawej
- drzewa nad stawem

Fot. 7. Zachodnia ściana dworu

Fot. 8. Widok dworu od strony zachodniej

Fot. 9. 5 lip pozostałych z dawnego szpaleru
odgraniczającego park od nowego sadu

Fot. 10. Lipa nr.6, dalej aleja świerkowa

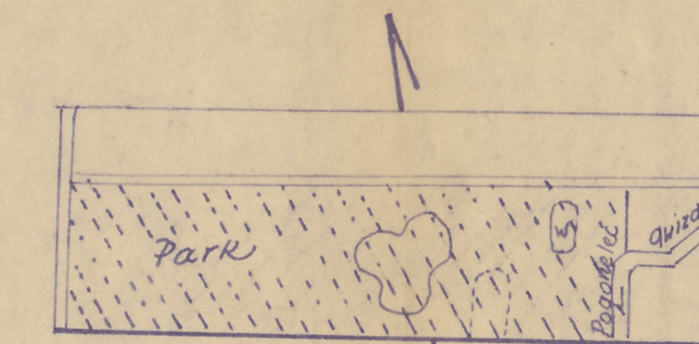
PARK W POGORZELCU

WOJ. SIEDLECKIE
GM. ŁOCHÓW

Legenda

- Danna granica parku i obecna
- Budynki drewniane zabytkowe
- Rów odwadniający
- Drzewa liściaste stare
- ☼ Drzewa iglaste "
- ... Nawiązanie trawniasta
- ~ Skupiny krzewów
- ~ Skarpa
- sztalet
- Nr. i kierunek zdjęcia fotogr.
- Zbiornik wodny
- ↑ Dawne wejście
- △ Obecne wejście
- Granica ochrony konserwatorskiej

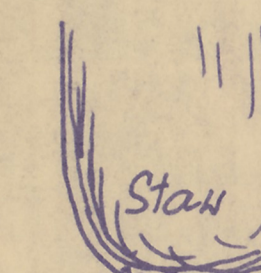
Lp.	gatunek	φ	uwagi	Lp.	gatunek	φ	uwagi
1.	Lipa drob.	60		17	Grusza	30	
2.	"	40	2 pie	17a	Jablon	30	
3.	"	25	wiatrolom	18	Sosna	40	
4.	"	30+40	2 kon. uszk.	19	Swierk	40	
5.	"	60		20-22	Topola stara	40	
6.	"	60	Tadna	23	Klon ostrol.	70	
7.	"	60		24	Grochodrzew	40	
8.	"	50		25a	Brzoza	50	
9.	"	80		26	Lipa	70	uszk. pień
10	Grochodrzew	80		27-28	Olchy	50	
11	Dąb czerw.	60		29-31	"	40	
12	Brzoza	40		32	Kierzbab.	50	
13	Kasztanowiec	70		35	Klon	50	
14	Klon jesionol.	80	Wyniesiony				
15	Orzech włoski	30	4 pie				
16	"	"	"				

Wzrys z rejestru gruntów 1:5000

Wzrys z planu sk. 1:10000

Teren dawnych budynków gospodarczych - obecnie działki prywatne z zabudową zagrodową

